

Alicja Wójcik

Profesor Jan Jachymek : sylwetka naukowa i zawodowa

Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio K, Politologia 6, 1-8

1999

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Jan Jaehymek

Professor Jan Jachymek – sylwetka naukowa i zawodowa

Professor Jan Jachymek. A scholar's and professional profile

DROGA ŻYCIOWA I ZAWODOWA

Jan Jachymek urodził się 20 września 1939 r. we wsi Zaporze, (gmina Radecznicza) w powiecie zamojskim, w drobnorolnej rodzinie Wojciecha i Anieli z Mamelów – Jachymków.

Szkolę podstawową ukończył w Radeczniczy w 1953 r. Następnie kontynuował naukę w Liceum Ogólnokształcącym w Wysokiem k. Krasnegostawu i w 1957 r. uzyskał świadectwo dojrzałości. Rozbudzone wówczas zainteresowania wpłynęły na podjęcie studiów historycznych w Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie.

Seminarium magisterskie wybrał u profesora dr. Tadeusza Mencła, wybitnego znawcy dziejów Polski XIX w., w Katedrze Historii Nowożytnej Polski. Praca na seminarium stała się bodźcem do sprecyzowania zainteresowań badawczych Jana Jachymka. W rezultacie przygotował on pracę magisterską pt. „Cukrownia Klemensów (1894–1914)” ocenioną bardzo wysoko i uzyskał magisterium z historii w 1962 r. Wtedy też otrzymał od profesora T. Mencła propozycję pozostania na stażu w Katedrze Historii Nowożytnej Polski. Z powodu nieuzyskania etatu zamiar ten nie został zrealizowany.

Ostatni rok studiów zbiegał się też z bardzo ważną decyzją w życiu osobistym. W 1962 r. zawarł związek małżeński z Barbarą Małyszek, studentką biologii UMCS. W zgodnym pożyciu małżeńskim Profesor doczekał się trzech synów oraz sześciorga wnucząt.

Rok 1962 rozpoczynał również okres pracy zawodowej J. Jachymka. Najpierw był to etat stażysty w Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej

w Lublinie. W październiku 1963 r. został zatrudniony w Wojewódzkim Komitecie Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego w Lublinie jako instruktor. Należy zaznaczyć, że w kręgu działania ZSL Jan Jachymek znalazł się jeszcze w okresie studiów, jesienią 1961 r. Zapał do pracy społecznej, talenty organizacyjne zaowocowały wyborem na wiceprezesa Koła Uczelnianego ZSL przy UMCS. Wrażliwość na sprawy chłopów i wsi, aktywność na różnych polach działalności społeczno-politycznej spowodowały, że szybko zdobywał uznanie w środowisku ludowców, w którym wówczas przedstawiciele inteligencji nie było zbyt wielu. Wyrazem tego było powierzanie Mu ważnych i odpowiedzialnych funkcji. W lipcu 1970 r. został wybrany sekretarzem miejskiego Komitetu ZSL. W latach następnych był członkiem wojewódzkich i naczelných instancji Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego.

Zainteresowania i „żyłka badawcza” skierowały uwagę młodego adepta historii na działalność Komisji Historycznej przy Wojewódzkim Komitecie ZSL w Lublinie, którą kierował ówczesny pracownik naukowy UMCS dr Józef Ryszard Szaflik, obecnie profesor zwyczajny Uniwersytetu Warszawskiego. Komisja ta jako pierwsza w kraju zapoczątkowała badania regionalne nad ruchem ludowym. Jan Jachymek uczestniczył pilnie w pracach nad przygotowaniem sesji naukowej na temat dziejów ruchu ludowego na Lubelszczyźnie. Na sesji, która odbyła się w listopadzie 1963 r. wygłosił jeden z 6 referatów pt. Stronnictwo Ludowe na Lubelszczyźnie w latach 1931–1939, opublikowany następnie przez Wydawnictwo Lubelskie w materiałach: *Ruch ludowy na Lubelszczyźnie*, pod redakcją Józefa R. Szaflika.

Ten fakt zaważył znacząco na decyzji mgr. Jana Jachymka o kontynuowaniu badań naukowych. Jego zainteresowania skupiały się na dziejach wsi i chłopów, a zwłaszcza ruchu ludowego na Lubelszczyźnie. Rozwijaniu pracy badawczej sprzyjały kontakty z Zakładem Historii Ruchu Ludowego w Warszawie, działalność w Lubelskim Oddziale Polskiego Towarzystwa Historycznego, penetracja archiwów w Warszawie i Lublinie. W efekcie powstawały artykuły, rozprawy i komunikaty naukowe zamieszczane w wydawnictwach konferencyjnych, na łamach krajowych i regionalnych czasopism naukowych.

Od 1967 r. Jan Jachymek uczęszczał na seminarium doktorskie prof. dr hab. Marii Turlejskiej w Wojskowej Akademii Politycznej, poszerzając obszar badawczy poza ruch ludowy. Efektem stała się rozprawa doktorska pt. „Oblicze polityczne wsi lubelskiej 1930–1939”, obroniona w Instytucie Historii Polskiej Akademii Nauk w czerwcu 1974 r. Recenzentami byli profesorowie: Jan Borkowski z Instytutu Historii PAN, Józef Ryszard Szaflik z Uniwersytetu Warszawskiego i Zygmunt Mańkowski z Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. Praca została opublikowana przez Wydawnictwo Lubelskie i spotkała się z żywym zainteresowaniem krytyki naukowej i bardzo pozytywnymi ocenami. Została też wyróżniona Nagrodą Ministra.

Wtedy też doktor Jan Jachymek otrzymał od doc. dr. Albina Koprukow-

niaka prorektora UMCS i kierownika Studium Nauk Politycznych propozycję zatrudnienia na uczelni. Od początku roku akademickiego 1974/75 został przyjęty na stanowisko adiunkta w Studium Nauk Politycznych UMCS. Fakt ten otwierał kolejny okres Jego kariery zawodowej.

Dr J. Jachymek znajdował się w pełni sił twórczych, a praca na Uniwersytecie sprzyjała rozwijaniu działalności naukowej i poszerzaniu obszarów badawczych. W polu zainteresowań, obok tematyki regionalnej, znalazła się myśl polityczna ruchu ludowego, dziedzina dotychczas znajdująca się na obrzeżach zainteresowań badaczy. Nowe kierunki badań odzwierciedlały liczne publikacje naukowe, a przede wszystkim rozprawa habilitacyjna pt. „Myśl polityczna Polskiego Stronnictwa Ludowego Wyzwolenie 1918–1931”. Stopień doktora habilitowanego nauk humanistycznych w zakresie historii najnowszej uzyskał Jan Jachymek w 1983 r. Recenzentami dorobku naukowego byli profesorowie: Zygmunt Hemmerling (UW), Albin Koprukowniak, Józef Ryszard Szaflik. Rozprawa habilitacyjna została opublikowana w formie książkowej w 1984 r. i uzyskała nagrodę resortową. 1 czerwca 1983 r. Jan Jachymek został powołany na stanowisko docenta w Międzyuczelnianym Instytucie Nauk Politycznych.

Pracę naukową łączył umiejętnie z udziałem w gremiach kierowniczych w Międzyuczelnianym Instytucie Nauk Politycznych, a następnie na Wydziale Politologii UMCS. Przez dwie kadencje: od 1 września 1984 r. do 31 sierpnia 1990 r. (z przedłużeniem do 30 listopada 1990 r.) pełnił funkcję zastępcy dyrektora MINP ds. badań naukowych (w randze prodziekana). Następnie w wyniku wyborów podjął od 1 grudnia 1990 r. obowiązki dyrektora Instytutu. W czerwcu 1990 roku uzyskał tytuł profesora.

Dzięki Jego zabiegom oraz autorytetowi stało się możliwe przekształcenie MINP w Instytut Nauk Politycznych (w lipcu 1991 r.), a od 15 lutego 1993 r. w Wydział Politologii. W maju tegoż roku Profesor J. Jachymek został wybrany jego pierwszym dziekanem. Pod Jego kierunkiem została opracowana wizja rozwoju Wydziału; powstały trzy zakłady: Praw Człowieka, Dziennikarstwa, Samorządów i Polityki Lokalnej; powołano nowe specjalności – dziennikarstwo, stosunki międzynarodowe, samorząd i wspólnoty lokalne. Z Jego inspiracji i przy współudziale utworzona została w 1994 r. sekcja politologii Annales UMCS, której jest redaktorem. Dbałość o rozwój organizacyjny oraz poziom naukowy i dydaktyczny promują Wydział do rangi czołowych placówek politologicznych w Polsce. Wyraz szacunku i uznania, jakim się cieszy Profesor J. Jachymek, stanowi ponowny wybór na stanowisko dziekana na kadencję od 1 września 1996 r. do 31 sierpnia 1999 r.

Zdolności organizacyjne Profesora Jana Jachymka oraz umiejętność pracy z zespołem znajdują wyraz także na płaszczyźnie działalności Zakładu Myśli Politycznej XIX i XX w. Profesor organizował Zakład od podstaw jako jego kierownik od stycznia 1984 r. W ciągu tego okresu udało się stworzyć zespół badawczy, który wnosi realny wkład do badań nad myślą polityczną. Atmosfera

życzliwości a jednocześnie pracy i odpowiedzialności sprzyja zdobywaniu stopni i tytułów naukowych przez pracowników zespołu kierowanego przez Profesora.

Owocna współpraca z władzami rektorskimi, zarówno w latach kadencji JM Rektora Prof. Eugeniusza Gąsiora (1990–1993), jak i JM Rektora Prof. Kazimierza Goebła (od 1993 r.) oraz rozległe kontakty ze środowiskiem warszawskim (profesorowie Aleksander Łuczak, Kazimierz Przybysz, Józef Ryszard Szaflik) sprawiły, że w 1994 r. do portfela inwestycyjnego Ministerstwa Edukacji Narodowej został wprowadzony kapitalny remont Pałacu Lubomirskich przy placu Litewskim 3 – siedziby Wydziału Politologii. Prace są już w fazie końcowej a użytkowana część obiektu należy do najpiękniejszych, nie tylko w Uniwersytecie.

Profesor Jan Jachymek jest też czynnym uczestnikiem życia uniwersyteckiego zarówno na polu naukowym, jak i organizacyjnym. Pracował w wielu komisjach np. w Senackiej Komisji Upowszechniania Wiedzy UMCS, Senackiej Komisji ds. Organizacji i Rozwoju Kadry Naukowej i innych.

Praca na UMCS nie wyczerpuje kierunków aktywności Profesora. Przez wiele lat swą wiedzę i umiejętności wykorzystywał w sferze działalności politycznej. Na VIII Kongresie ZSL w 1980 r. został wybrany do Głównej Komisji Rewizyjnej Naczelnego Komitetu ZSL i pozostawał w tym gremium przez dwie kadencje do 1988 r. Wtedy też wszedł w najbardziej znaczący etap kariery politycznej. W 1988 roku Kongres powierzył Mu funkcję członka NK ZSL. Został też delegowany jako jedyny przedstawiciel ludowców do Państwowej Komisji Wyborczej powołanej do przeprowadzenia wyborów samorządowych. Od lutego do kwietnia 1989 r. jako jeden z dwóch przedstawicieli ZSL (z Bogdanem Królewskim) uczestniczył w obradach Okrągłego Stołu w Zespole Reform Politycznych. W wyborach do sejmiku „kontraktowego” 4 czerwca 1989 r. bez powodzenia ubiegał się o mandat poselski z listy ZSL w okręgu Lublin.

Na mocy decyzji Prezydium NK ZSL kierował też od połowy września 1988 do końca 1989 r. Zakładem Historii Ruchu Ludowego w Warszawie. Należał do grona osób przygotowujących w listopadzie 1989 r. Kongres zamykający 40-letnią działalność ZSL i powołujący do życia Polskie Stronnictwo Ludowe Odrodzenie. Następnie został wybrany członkiem Rady Naczelnej tegoż ugrupowania. Brał udział w pracach przygotowujących program oparty na neoagrarizmie. W maju 1990 r. był uczestnikiem Kongresu Odrodzenie Jedności Polskiego Stronnictwa Ludowego, na którym powstało PSL. Na początku lat 90. wycofał się z czynnego życia politycznego.

Jako ludowiec i z przekonań światopoglądowych neoagrariasta, któremu bliskie są sprawy dziejów ruchu ludowego, Profesor wspiera je, służąc swym doświadczeniem i autorytetem naukowym jako zastępca przewodniczącego Rady Naukowej Zakładu Historii Ruchu Ludowego, zastępca przewodniczącego Rady Naukowej Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego oraz członek

Kolegium Redakcyjnego „Roczników Dziejów Ruchu Ludowego”. W latach 1983–1989 z powołania władz naczelnych Stronnictwa przewodniczył Społecznej Radzie Redakcyjnej miesięcznika ruchu ludowego „Wieś Współczesna”, pełniąc rolę pisma teoretycznego. Należy przy tym wspomnieć, że wokół pisma (redaktorem naczelnym był Witold Lipski) gromadziła się elita intelektualna ludowców, słusznie postrzegana jako ośrodek reformatorski w ruchu ludowym.

Zaangażował się też wspólnie z prof. J. R. Szaflikiem i innymi w pracę zespołu, który w latach 1991–1992 organizował Ludowe Towarzystwo Naukowo-Kulturalne w Warszawie, skupiające w swych szeregach inteligencję związaną ideowo z ruchem ludowym. Został wybrany do Zarządu Głównego LTNK, a ostatnio do jego Prezydium i działa tam do dzisiaj. LTNK stanowi kontynuację istniejącego w okresie międzywojennym Zrzeszenia Inteligencji Ludowej Przyjaciół Wsi oraz Związku Pracy Ludowej „Orka” z lat drugiej wojny światowej.

Niewątpliwym wyrazem uznania dla autorytetu naukowego Profesora Jachymka było powołanie Go przez Ministra Edukacji Narodowej do Komisji Ekspertów MEN – Zespół Nauk Społecznych (Politologia), na kadencję w latach 1994–1997.

Tak więc aktywność zawodowa Profesora Jana Jachymka jest ciągle bardzo żywa i cieszy się uznaniem wielu środowisk.

SYLWETKA NAUKOWA

Droga życiowa i zawodowa świadczą, że główną pasją Profesora pozostaje nauka. Na bogate i różnorodne osiągnięcia na tym polu składają się: 15 książek (w tym 6 autorskich, 2 współautorskie i 7 pod redakcją), 2 wydawnictwa źródłowe, liczne rozprawy i artykuły naukowe (68), recenzje (16) zamieszczane w wydawnictwach książkowych, czasopismach naukowych, także zagranicznych. Poza tym Profesor jest autorem prac popularnonaukowych (14), artykułów prasowych (39) oraz wielu innych (wywiady, rozmowy, dyskusje). Bibliografia obejmująca 177 pozycji dowodzi ogromnej pracowitości Profesora Jachymka, który spenetrował wiele archiwów i bibliotek, dając solidną podstawę źródłową dla swoich dzieł.

Profesor Jan Jachymek podejmuje różnorodną problematykę badawczą. Pierwsze publikacje związane były głównie z historią regionalną wsi i ruchu ludowego na Lubelszczyźnie. Należy tu podkreślić pionierski charakter opracowań. Do najważniejszych należało obszerne studium o dziejach Stronnictwa Ludowego na Lubelszczyźnie w latach 1931–1939. Powstały także artykuły o ruchu ludowym w powiatach: chełmskim, lubartowskim, łukowskim, zamojskim, tomaszowskim. Profesor był też autorem pierwszego w literaturze historycznej opracowania o strajkach chłopskich w latach 1932–1933 w województwie lubelskim. Uwieńczeniem tego etapu badań stała się praca doktorska,

wydana w formie książkowej pt. *Oblicze społeczno-polityczne wsi lubelskiej 1930–1939*, przyjęta bardzo życzliwie przez krytykę naukową. Wśród innych opracowań o tematyce regionalnej książkę wyróżnia ujęcie całokształtu życia politycznego w wybranym okresie czasu. Znaczącym osiągnięciem badawczym była też książka *Ruch ludowy na Zamojszczyźnie*, napisana wspólnie z prof. Albinem Koprukowniakiem i dr. Józefem Marszałkiem (2/3 opracowania pióra Profesora Jachymka). Książka została wyróżniona Nagrodą Ministra. Można stwierdzić, że wieś lubelska i ruch ludowy w tym regionie należą do najlepiej zbadanych w kraju, przy czym największy wkład wniósł do tego dzieła Profesor Jan Jachymek.

Przejęcie do pracy na uczelni przyniosło rozszerzenie zainteresowań badawczych na problematykę ogólnopolskiego ruchu ludowego, biografistykę, a następnie na zupełnie zaniedbaną dziedzinę: myśl polityczną. Z zakresu badań nad ruchem ludowym w kraju warto wymienić książkę *Polskie Stronnictwo Ludowe Lewica (1913–1924) – studium o powstaniu, działalności i rozkładzie ugrupowania politycznego*. Bodaj po raz pierwszy w piśmiennictwie dotyczącym ruchu ludowego Autor zbadał przyczyny odejścia ze sceny politycznej i końca działalności ugrupowania politycznego.

Niezwykle wartościowy jest wkład Profesora w badania nad myślą polityczną ruchu ludowego. Intelektualną inspirację stanowiły przemyślenia prof. H. Zielińskiego, zawarte na łamach serii wydawniczej „Polska Myśl Polityczna XIX i XX wieku” publikowanej przez Ossolineum. Ważną dla badań nad myślą polityczną jest książka *Myśl polityczna PSL Wyzwolenie 1916–1921*, opublikowana przez Wydawnictwo UMCS w serii rozpraw habilitacyjnych, a udostępniona szerszemu gronu czytelników przez Wydawnictwo Lubelskie. Opierając się na szerokiej bazie źródłowej, Autor dokonał analizy koncepcji PSL Wyzwolenie, łącząc je umiejętnie z praktyką działania. Znaczenie tej pracy polegało nie tylko na poszerzeniu wiedzy o dziejach jednego z głównych stronnictw ludowych. Podejmując ten temat, Profesor J. Jachymek sformułował katalog problemów badawczych myśli politycznej i zrealizował go na przykładzie konkretnego ugrupowania, dając tym samym wzór, jak należy badać myśl polityczną. Książka stanowi wkład w przyszłą syntezę dziejów myśli politycznej okresu II Rzeczypospolitej.

Szczególne miejsce w dorobku Profesora J. Jachymka zajmuje praca *Neoagrarium i trzecia droga. Przebudowa i walka o nową Polskę*, wydana w 1993 r. Podejmuje ona niezmiernie ważny dla myśli politycznej okresu transformacji problem: o jaką Polskę walczą różne ruchy polityczne, w tym przypadku ruch ludowy. Po raz pierwszy w literaturze naukowej została w pełni przedstawiona ideologia agraryzmu w odniesieniu do współczesności – neoagrarium. Przemyślenia dotyczące roli chłopów i politycznego ruchu chłopskiego we współczesnym społeczeństwie stanowią punkt wyjścia dla dyskusji nie tylko w ruchu ludowym. Profesor Jachymek postrzegany jest jako czołowy ideolog współczesnego ruchu ludowego.

Profesor Jan Jachymek jest też cenionym nauczycielem młodej kadry akademickiej. Głęboką wiedzą i doświadczeniem dzieli się z młodymi adeptami politologii i historii. Jest też człowiekiem wymagającym, dbającym o poziom merytoryczny, a także o rzetelny warsztat naukowy prac, które przygotowywane są pod Jego kierunkiem. Systematyczna praca z doktorantami oraz magistrantami sprzyja i ułatwia im zdobywanie stopni naukowych. Na studiach dziennych i zaocznych wypromował 77 magistrów politologii. Niektórzy z nich kontynuują pracę naukową pod kierunkiem Profesora, przygotowują bądź już uzyskali doktoraty. Wypromował dotąd pięciu doktorów nauk humanistycznych w zakresie historii oraz politologii. Wielu Jego wychowanków zajmuje ważne stanowiska w życiu politycznym i społeczno-kulturalnym i w oświacie. Życzliwość, wyrozumiałość i tolerancja dla odmiennych poglądów zyskują Profesorowi zaufanie i autorytet wśród młodych pracowników.

Ważną płaszczyzną aktywności naukowej Jana Jachymka jest organizowanie życia naukowego na forum akademickim i pozaakademickim. Pełnił różne funkcje z wyboru i powołania w strukturze uniwersyteckiej: wicedyrektora i dyrektora MINP, dziekana Wydziału Politologii UMCS, kierownika Zakładu Myśli Politycznej XIX i XX wieku. Kierował także Zakładem Historii Ruchu Ludowego przy NK ZSL, wnosząc wiele interesujących inicjatyw badawczych, warsztatowych i organizacyjnych.

Profesor Jachymek jest działaczem Polskiego Towarzystwa Historycznego, Polskiego Towarzystwa Nauk Politycznych. Brał udział w badaniach centralnych problemów badawczych koordynowanych przez Polską Akademię Nauk: „Kultura polityczna społeczeństwa polskiego”, „Rola ruchu ludowego w procesie emancypacji ekonomicznej, społeczno-oświatowej i politycznej”, „Tradycja i współczesność polskiej kultury politycznej”. Kierował realizacją tematu: „Rola posła i senatora w II Rzeczypospolitej”.

Organizował też poważne konferencje naukowe, a ich rezultaty w postaci książkowej ukazywały się pod Jego redakcją naukową. Na uwagę zasługują zwłaszcza te, które dotyczą: mniejszości narodowych w polskiej myśli politycznej XX w., religii i Kościoła rzymskokatolickiego w polskiej myśli politycznej 1919–1993, jak też sojuszników i przeciwników ruchu ludowego w 100-lecie jego działalności. Warto również zwrócić uwagę na Jego współudział w organizacji I Kongresu Historyków Wsi i Ruchu Ludowego w czerwcu 1995 r. w Rzeszowie, w setną rocznicę powstania ruchu ludowego. Profesor Jachymek kierował sekcją myśli politycznej, a następnie pod Jego redakcją ukazały się materiały pierwszego tomu.

Jak sam niegdyś powiedział – w jednej z rozmów – są dwie pasje Jego życia: polityka i nauka. W pewnym momencie należało dokonać wyboru. Wybrał nie czynną politykę – praktykę, ale naukę o polityce – politologię. Los był tu najlepszym reżyserem, tworząc swego rodzaju syntezę dwóch pasji.

Jubileusz 60 rocznicy urodzin Profesora zbiega się z 35-leciem Jego działalno-

ści naukowej i ćwierćwieczem pracy na Uniwersytecie. Spośród 37 lat pracy zawodowej 1 rok poświęcił PWRN, 11 ZSL-owi i 25 UMCS-owi.

Najbardziej efektywne okazały się lata 90., okres przebudowy ustrojowej i wolności, którą ceni sobie ponad wszystko. W latach 90. został wybrany najpierw dyrektorem MINP, później 2-krotnie dziekanem Wydziału (1993, 1996), został profesorem tytularnym (1990) i uzyskał stanowisko profesora zwyczajnego (1994), a także był ekspertem MEN (1994). Za Jego kadencji dziekańskich odzyskał świetność Pałac Lubomirskich, siedziba Wydziału Politologii (1994–1999). W latach 90. ukazało się 9 książek Jego autorstwa bądź pod redakcją naukową oraz 5 tomów *Annales UMCS, sectio K – Politologia*.

Dla ruchu ludowego jest dziś tym, kim w II Rzeczypospolitej byli: Stanisław Miłkowski (*Agraryzm jako forma przebudowy ustroju społecznego*, Kraków 1934 i *Walka o nową Polskę*, Warszawa 1936) i Jerzy Kuncewicz (*Przebudowa. Rzecz o życiu i ustroju Polski*, Warszawa 1930). Nieprzypadkowo praca Profesora o współczesnej myśli politycznej ruchu ludowego nosi tytuł: *Neoagraryzm i trzecia droga. Przebudowa i walka o nową Polskę*.

Cieszy fakt niezmiennej aktywności Profesora na różnych polach naukowej działalności. Niech wystarcza Mu sił do twórczej pracy, a sukcesy i radość towarzyszą następnym poczynaniom.

Alicja Wójcik